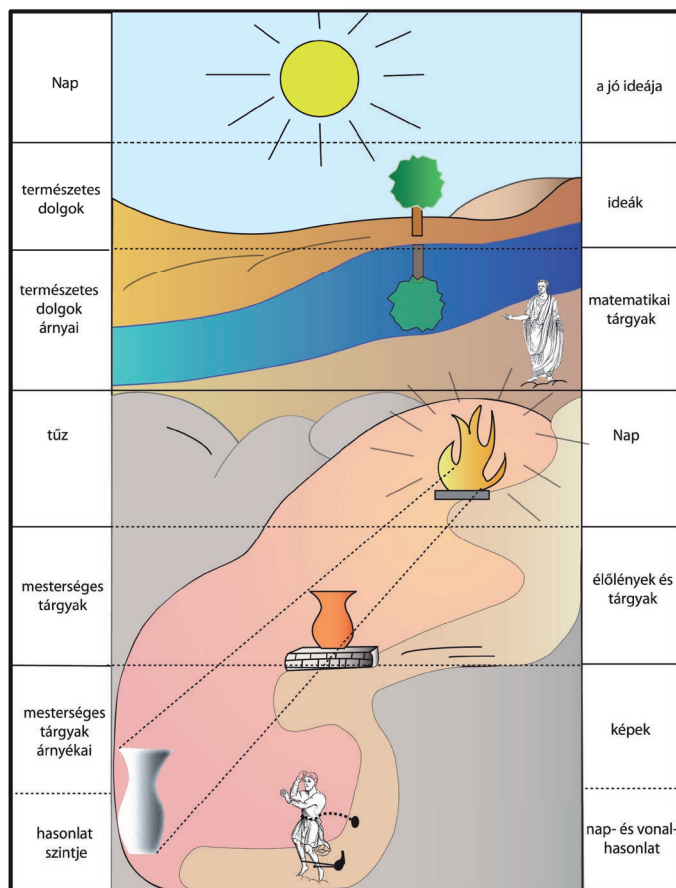

Tömöriné Révész Magdolna

PLATÓN BARLANGHASONLATA

Barlanghasonlat (forrás: Wikipedia)

A történet így kezdődik: „*Hadd mutassam meg példabeszéd segítségével a mi filozófus természetünket olyan szempontból, hogy megvilágosodott-e vagy sem. Képzeld el embereket egy földalatti, barlangszerű szálláson, amelynek bejárata a fény felé tárul és olyan tág, mint a barlang.*” A világról és a világon élő emberekről szól a hasonlat. A föld alatti barlangnak van kijárata, ki lehet onnan kerülni, a bejáraton át pedig a fény is beáramolhat. A barlangban lévő emberek, akiről azt mondja a Biblia, hogy „a sötétségben és a halál árnyékában lakoznak.” (Lk 1,79). Állapotuk siralmas, kilátástalan. A létről alkotott képük rettenetesen eltorzult. Csak azt hiszik, amit látnak. Hány embertől lehet hallani ezt ma is! Azt gondolják, a világ csak annyi, amennyit abból képesek felfogni. „*Hátuk mögött fentről lobogó tűz világít, egymásból nem látnak mást, mint árnyakat, melyeket a tűz a barlang szemközti falára vetít.*” De sokszor mi is a látottak alapján ítéljük meg a világot, egymást! Igaz, hogy a külső sokat elárul az ember igazi lényéről, de sokszor kiderül, hogy egészen mást tapasztalunk, miután megismertük a másikat. Isten ígéje ezt így mondja: „Mert nem az a fontos, amit lát az ember. Az ember azt nézi, ami a szeme előtt van, de az Úr azt nézi, ami a szívben van.” „*Itt voltak gyermekesüktől fogva, lábuknál és nyakuknál megbéklyózva, hogy egy helyen kell ülniük és csak előrenézhetnek, fejüket a béklyótól*

körbe nem tekerhetik.”

Ezek az emberek nem önszántukból kerültek ebbe a helyzetbe. Az emberiség a bűn miatt került Istentől távol. A sátán az, aki rákényszerítette akaratát az emberekre, belevitte őket a bűnbe, megkötözte és ebben az állapotban tartja őket. Nyomorult emberek, akik a saját erejükből képtelenek kiszabadulni ebből a helyzetből. A láncok, a bilincsek nem engedik őket még mozogni sem. Mivel még soha nem voltak máshol, nem is tudják, hogy van másféle élet is.

Platón (Raffaello festményének részlete, 1509)

A létük, a helyzetük meghatározza a gondolkodásukat. (Marx is beszél erről.) Az Istentől elszakadt ember is be van zárva önmaga börtönébe. Az ilyen embereket a hiábavaló gondolkodás jellemzi, mely rövidlátó, helyes erkölcsi ítéletre képtelen, ámítja önmagát és másokat, szereti a hazugságot. A barlangbeli emberek látása csak a falig és az ott elvonuló árnyképekig terjedt. Az Isten nélküli ember sem gondol igazán a jövőre, csak a mának él. Gondoljunk csak a környezetszennyezésre, a termőföldek tönkretételére, a földben lévő energiahordozók kiaknázására. Vagy menjünk tovább és gondolkodjunk el, miért nem vállalják az emberek a házasságot, miért nem vállalnak gyermeket, miért végeztetnek abortuszt, és még sorolhatnánk tovább. A hiábavaló gondolkodásra jellemző még az is, hogy erkölcsi ítéletre képtelen. Már Pál apostol megfogalmazta ezt a saját korára nézve, ma pedig még inkább igaz. Az édenkertben az emberiség elszakadt Istentől és ítélet alá került. Ebben az elszakadt állapotában ma sem fogadja el Isten tekintélyét, maga akarja eldönteni, mi erkölcsös és mi erkölcstelen. Ezért „Isten kiszolgáltatta őket az erkölcsi ítéletre képtelen gondolkodásnak” (Róm 1,28).

Mai világunkban sokat beszélnek a szabadságról. A gyermekneveléssel kapcsolatban is sokszor hallok ilyen véleményt: engedni kell kibontakozni a gyermekeket, nem szabad őket semmiben korlátozni, mert az megárdhat nekik. De vajon hová vezet ez a szabadság, ami tulajdonképpen nem más, mint szabadság. És tényleg szabadság-e az, ha a gyerek maga döntheti el, mit néz meg a televízióban, mennyit ül a számítógép előtt, oda megy, ahová ő akar, addig marad el, ameddig kedve tartja? A mesefilmek, televíziós műsorok, számítógépes játékok hova juttatják a felnövekvő nemzedéket? Nagyon is hasonlítanak a barlangbeli emberekre, hisz a különféle médiákon keresztül azt nézik, amit mások akarnak láttatni velük. A látott és hallott dolgokkal teljesen átítatódik a gondolkodásuk. Átveszik a szereplők stílusát, beszédét, öltözködését. Kialakulnak a különféle divathóbortok. A mesefigurák is teljesen átszövik a gyerekek mindennapjait, megjelennek táskán, tolltartón, egyéb iskolaszereken, cipőn, ru-

hán, és azt sugallják a reklámok, hogy ha nem ilyet használ, nem is vagy értékes.

„De hogy is láthatnának mást, ha fejüket egy életen át mereven kellett tartaniuk?” Nem ők határozták meg az irányt, másvalaki tette ezt meg helyettük. A történelem folyamán különféle ideológiák váltották egymást, azok akartak irányt szabni az emberek gondolkodásának, hitének. A vezető hatalmaknak az a jó, ha a tömegek befolyásolhatóak. S ehhez kitűnő eszköz például a televízió, a világháló. Lehetőleg minél fiatalabb korban kell befolyásolni az embereket, és sajnos sok szülő enged ennek a nyomásnak. Munkám során lehetőségem van figyelemmel kísérni sok gyerek fejlődését születésétől kezdve. Mindig felhívom a szülők figyelmét, hogy a gyerekágyat lehetőleg úgy helyezték el, hogy a gyerek ne láthassa a képernyőt. Ennek ellenére nap, mint nap látok ülni alig tudó csecsemőt a televízió előtt. De hát annyira leköti a figyelmét, nagyon tetszik neki! – mentegetőzik a szülő. A járnitudó kisdéd olyan ügyesen bekapcsolja a készüléket! – dicsekszik az anya. A beszélni tanuló kisgyermek pedig olyan aranyosan utánozza a reklámszövegeket! – meséli a nagymama. Sok gyerek úgy nő fel, hogy nem a szülei mesélnek neki esténként az ágya mellett, hanem a képernyőn keresztül árad feléjük a korszellem.

A megbéklyózott emberek egy helyben ülnek. A mai kor embere is többit ül a televízió és a számítógép előtt, mint amennyit sportolna, kirándulna, esetleg kertészkedne. S ez a lelki károsodáson túl a fizikai állapotukra, egészségükre is károsan hat.

„A tűz és a béklyózottak között fent út vezet, ennek hosszában alacsony fal épült, mint a paraván a közönség és a bábozók között, mikor utóbbiak bábozat mutogatnak. Emberek a kis fal mentén mindenféle holmit hurcolnak úgy, hogy a fal fölé magasuljanak: emberszobrokat, állatok kő és fa képmásait. A mögöttük tova hurcolt holmiból az ilyenek csak az árnyakat látnák.” Az Ézsaiás 42,8-ban ezt olvassuk: „Én vagyok az Úr, ez a nevem, nem adom dicsőségemet másnak, sem dicséretemet a bálványoknak.” Az emberek mégis jobban bíznak a bálványaikban, mint Istenben. „Egyaránt ostobák és bolondok, hiábavaló a bálványok útmutatása: fából vannak.” (Jer 10,8) Nem látnak, nem hallanak és segíteni sem tudnak a hozzájuk forduló embereken. „És ha társalogni tudnának egymással, vajon nem azt neveznék valóságnak, amit maguk előtt látnak?” A különféle „valóság-show-k” nem az igazi világot mutatják be. De sajnos azok, akik ezeket nézik, annyira valóságosnak hiszik, hogy szeretnének azokhoz hasonlítani. Elhiszik, hogy a szereplők valóban boldogok. A gyerekek,

de a felnőttek is sokat beszélnek arról, amit a televízióban láttak. Ez tölti ki a gondolataikat, alig várják a folytatást. Gyerekeket nemegyszer hallok olyan műsorokról beszélgetni, amelyek nem is az ő életkoruknak megfelelőek. „És ha börtönük szemközti fala visszhangoznék, mi mást hihetnének, ha a mögöttük járók egyike megszólalna, mint hogy az egyik elvonuló árny beszél. Nem is sejthetné, hogy más is lehet igaz, mint a falon az árnyak összképe.” A virtuális világban sokat tartózkodó emberek azt gondolják, hogy az ott kialakult kapcsolatok is valóságosak. Aztán némelyek annyira belemerülnek, hogy egyre kevésbé lesznek képesek kiépíteni valódi kapcsolatokat. A virtuális világban lehet hazudni, magukról hamis adatokat megadni. Lehet barátságokat kötni, miközben fogalmuk sincs arról, hogy a másik fél igazat mond-e, valós adatokat közöl-e magáról. Sokan kritika nélkül elfogadják az így szerzett ismereteket.

„Most azt képzeld el, milyen is lenne, béklyóiból ha valamelyiküket föloldoznák és kényszerítenék, hogy álljon föl, tekergesse a nyakát, lépkedjen, pillantson a fénybe, mindzett kínlódvá tenné és ha a nagy sugárzástól képtelen volna észrevenni, aminek az árnyképét látta. Képzeld, ha valaki azt mondaná neki: előbb csak üres semmiségeket látott, most viszont, mert közelebb került a valósághoz, az igazabb lét felé fordult, sokkal helyesebben lát. Szerinted mit felelné? És ha instruktora az úton járókra mutatna, kényszerítené őt, hogy feleljen a kérdésre: mi az? Vajon nem volna zavarban? Nem hinné, hogy amelyeket előbb látott sokkal igazabb valóság, mint amit most mutatnak neki?” A történetbe itt lép be az evangélium. Jézus Krisztus nemcsak távolról, a mennyből szemlélte a mi nyomorúságos állapotunkat, hanem lejött, hogy rajtunk segítsen. Azért halt meg a kereszten, hogy „megszabadítsa azokat, akik a haláltól való félelem miatt egész életükben rabok voltak” (Zsid 2,15). Amikor Isten az ő népének a tizparancsolatot adja, akkor is ez a gondolat jelenik meg: „én az Úr vagyok a te Istened, aki kihoztalak Egyiptom földjéről, a szolgaság házából” (2Móz 20,2). Isten látta népének fájdalmát, és elküldte Mózeset, hogy vezesse ki népét a rabságból. Később prófétákat küldött, akik felhívták az emberek figyelmét, hogy ha Istentől elfordulva hamis isteneket imádnak, az nem más, mint a bűn rabsága. De Isten szemében üres semmiségnek számít ma is a képmutató vallásosság. Jézus Krisztus azt akarja megértetni az emberekkel, hogy a törvény betű szerinti megtartása által nem fognak megigazulni Isten előtt. A barlangbeli ember még nem tudott különbséget tenni valóság és árnykép között. Jézus korában a farizeusok is vakok voltak az igazság felismerésére. A mai kor emberére pedig jellemző Pál apostol szava: „ezeknek a gondolkodását e világ istene megvakította, mert hitetlenek, és így nem látják meg a Krisztus dicsőségéről szóló evangélium világosságát.” (2Kor 4,4) A példázatbeli embernek és a ma élő embereknek sem elég csak sejteni, hogy valami nincs rendben. Ha el akarnak jutni az igazságra, akkor nem maradhatnak ott, ahol eddig voltak, ki kell jönniük a világosságra. Ez azonban nem történik egyszerűen, az Ige így beszél erről: „A világosság eljött a világba, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert a cselekedeteik gonoszak. Mert aki rosszat cselekszik, gyűlöli a világosságot és nem megy a világosságra, hogy le ne lepleződjene a cselekedetei. Aki pedig az igazságot cselekszi, a világosságra megy, hogy kitűnjék cselekedeteiről, hogy Isten szerint cselekedte azokat.” (Jn 3,19–21) Senki nem juthat a maga erejéből a világosságra. Isten az, aki elkezd benne a munkát és ehhez sokszor felhasznál más eszközöket is. „És ha valaki erőnek erejével fölvenszolná a szirtes meredélyen, és nem bocsátaná el, míg ki nem vezette a napvilág-

ra, mikor kijutna a fénybe, a nagy sugárzástól káprázó szeme látana-e valamit is abból, amit igazi világnak tekintünk?” Amikor Pál apostol találkozott Jézus Krisztussal a damaszkuszi úton, először megvakult, s csak miután megismerte az igazságot, utána nyerte vissza fizikai látását.

A betsaidai vak először ezt mondta Jézusnak: „Úgy látom az embereket, mintha fákat látnék, amint járkálnak. Aztán Jézus ismét rátette a kezét a szemére, ő pedig körülnézett, és meggyógyult, tisztán látott mindent.” (Mk 8,24–25) Amikor valaki megtér, nem látja azonnal helyesen a dolgokat. Minél több időt tölt Isten jelenlétében, annál tisztább lesz a lelki látása. De földi életünket végig az jellemzi, hogy „tükör által homályosan látunk” (1Kor 13,12) „Előbb hozzá kellene edződnie, hogy a fentieket láthassa: először csak az árnyképeket látná jól, aztán az embernek és más dolgoknak vízi tükörképét, később magukat a dolgokat, aztán már könnyebben szemlélhetné a csillagokat és az eget, persze csak éjjel, amikor a csillagok és a hold fényét pillantaná meg.” A tükörkép számomra itt azt jelenti, hogy az Istent kereső ember először másoktól hallja az igazságot, mások példáját követi. Ahogy a hívő családban felnövekvő gyermeknek is először a szülőket utánzó hite van, de egyszer el kell jutnia a személyes meggyőződésre. A Biblia azt tanítja, hogy Isten megismerhető. „Ami ugyanis nem látható belőle: az ő örök hatalma és istensége, az a világ teremtésétől fogva alkotásainak értelmes vizsgálata révén meglátható.” (Róm 1,20) „Az egek hirdetik Isten dicsőségét, kezének munkájáról beszél a menny.” (Zsolt 19,2) Vajon nekem van-e olyan tiszta látásom, hogy mindig meglátom az engem körülvevő világban Isten munkáját? „Legvégül megláthatná és szemlélhetné a napot, de nemcsak a tükörképét a vízben, sem egyéb közegben tükröződő mását, hanem önmagát a napot eredeti helyén és mivoltában.” Mint Jób a nagy nyomorúságának végén így vall Istenről: „Csak hírből hallottam rólad, de most saját szememmel láttalak. (Jób 42,5) „Aztán következtetne felőle. Nem arra jutna, hogy a nap teremti az évszakokat és az éveket, ő kormányoz mindent a látható térben, és mindennek, amit előbb látott, valamiképp ő az oka?” Isten nemcsak megteremtette ezt a világot, hanem ő annak fenntartója is. Őtöle és őerte van minden a teremtettségben. „Nyilván először látnia kell a napot, s elmélkedni csak utána tud felőle.” „Elmélkedj a földről, az is tanít. Ki ne tudná mindezekről, hogy az Úr keze alkotta őket?” (Jób 12,8–9) Valóban mindenki tudja ezt? Tudhatná, ha akarná, de az emberek inkább elhiszik a hazugságot, ha az tudományos köntösbe van öltöztetve. Pedig sorra dőlnek meg a tudományosnak kikiáltott bizonyítékok az evolúció elméletéről. „És ha visszaidézi első szállását és barlangbéli bölcsességét, rabtársait, mit gondolsz, változása nyomán boldognak érzi-e magát, volt társait meg nyomorultaknak?” Úgy gondolom, Dáviddal együtt imádkozna: „Tiszta szívet teremts bennem, Istenem, és az erős lelket újítsd meg bennem! Vidámit meg újra szabadításoddal, támogass, hogy lelkem készséges legyen, hogy taníthassam utaidra a hűtleneket, és a vétkesek megtérjenek hozzád!” (Zsolt 51,12.14–15) „S ha barlangéletükben kitüntették és megdicsérték azt, aki a falon elfutó árnyakat legélesebben megfigyelte, megjegyezte, melyek jönnek előbb, később, egyszerre, ebből legügyesebben megjósolta, mi lesz, mi jön majd, mit gondolsz, ő még mindig a régi után sóvárog majd és irigyli a barlangbéli kitüntetetteket és nagyurakat?” Ha valaki megismerte az igazságot, az nem vágyik vissza a régi életébe, hanem inkább Mózeshez hasonlóan a megjutalmazásra tekint, „aki inkább választotta az Isten népével együtt a sanyargatást, mint a bűn ideig-óráig való gyönyörűségét” (ApCsel 11,25). „Avagy

inkább Homérosszal ért egyet és hevesen szól: »Napszámban szívesebben túrnám másnak földjét, még egy nyomorultét is!« S bármit inkább elszenvedne, mint hogy azok hitét higgye és úgy éljen?” Pál apostol a megtérése után így gondolkodott a régi életéről: „Ellenben azt, ami nekem nyereség volt, kárnak ítélem a Krisztusért. Sőt most is kárnak ítélek mindent Krisztus Jézus, az én Uram ismeretének páratlan nagyságáért. Őerte kárba veszni hagytam, és szemétnek ítélek mindent, hogy Krisztust megnyerjem. De egyet teszek: ami mögöttem van, azt elfelejtve, ami pedig előttem van, annak nekifeszülve futok egyenest a cél felé, Isten mennyei elhívásának a Krisztus Jézusban adott jutalmáért.” (Fil 3,7–8;14) De eszünkbe juthat ezeket a sorokat olvasva a tékozló fiú is, aki így gondolkodott, távol az atyai háztól: „Nem vagyok többé méltó arra, hogy fiadnak nevezzenek, tégy engem olyanná, mint béreseid közül egy.” (Lk 15,19) „És most képzeld el, hogy emberünk ismét lemenne és visszaülne régi helyére, a nagy napsugárról jövet, nem vakulna belé a szeme? És ha ismét az árnyak böngészésében kellene versengenie az ottani örökös rabokkal, és vakoskodnék csak, míg a szeme meg nem szokná a sötétet, hát nem kacagnák ki?” „A nem lelki ember pedig nem fogadja el az Isten lelkének dolgait, mert ezeket bolondságnak tekinti, sőt megismerni sem képes, mert csak lelki módon lehet azokat megítélni.” (1Kor 2,14) Ezzel kapcsolatban két bibliai példa is eszünkbe juthat. Amikor Lótot sürgették az angyalok, hogy hagyja el Szodomát a családjával együtt, ő a leendő vejeinek is elmondta a szabadulás lehetőségét, „de a vőinek úgy tűnt, hogy csak tréfál” (1Móz 19,14) „Az Újszövetségben pedig Párról olvassuk, hogy amikor Fesztusz helytartó és Agrippa király előtt tett bizonyosságot, Fesztusz így értékelte az elmondottakat: „Bolond vagy te Pál! A sok tudomány örültségbe visz.” (ApCsel 26,24)

„Nem mondanák-e róla: úgy kell neki, miért ment fel, ime szeme világát veszve jött vissza, és hogy lám, nem éri meg a felmenetet? És ha valaki ezután megpróbálná egy másiknak béklyóit megoldani és felvezetni őt is a fénybe? Az, ha a hitszegőt nyakon csíphetné, vajon nem ölné-e meg ott nyomban?” Ennek ellenére nem hallgathat az, aki megismerte az igazságot. „Mivel tehát a világ a saját bölcsessége útján nem ismerte meg Istent a maga bölcsességében, tetszett Istennek, hogy az igehirdetés bolondsága által üdvözítse a hívőket.” (1Kor 1,21). Szorongat-e annyira Isten szeretete, hogy nem tudok hallgatni arról, amit láttam és hallottam, amit átéltem Krisztussal? „A megvilágosodottnak feladata nem csupán, hogy felmenjen és megtanulja a jót, de hogy visszamenjen a raboskodókhoz, és osztozzon velük gondjaikban és kitüntetésekben, ha megérdemlik ezt, ha nem.” Miután megtér valaki, a legtöbb esetben nem költözik el, nem megy más munkahelyre. A családja is ugyanaz marad. Csak ő nem ugyanaz többé. Jézus a gadarai megszállottnak sem engedte meg, hogy vele menjen a gyógyulása után, hanem ezekkel a szavakkal bocsátotta útjára: „Menj haza a tiedhez, és vidd hírül nekik, milyen nagy dolgot tett az Úr veled és hogyan könyörült rajtad.” (Mk 5,19) A másoknak való bizonyosságtétel nem az érdemről szól. Ha Isten is az érdemeimre tekintene, akkor soha nem nyertem volna el a kegyelmét. „És még akkor is így kell tennie, ha ezért életével fizethet. Segítenie kell a többieknek, minden osztálynak, ahol tud, segítenie kell a közösséget.” A Zsidókhöz írt levél 11. fejezete beszámol azokról a hit-hősökről, akiknek az életük sem volt drága, csak hogy Istennek engedelmesen továbbadják az evangéliumot. Isten azért állított épp ebbe a családba, gyülekezetbe, faluközösségbe és ebbe az országba, mert itt kell építenem a közösséget. És én nem szeretnék engedetlen lenni az elhíváshoz!